

آینده پژوهی جنگ روسیه و اوکراین و تأثیر آن بر جهان اسلام

چهل و پنجمین نشست از نشست‌های علمی پژوهشگاه مطالعات تقریبی با حضور و ارائه حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا پی‌سپار، از محققین پژوهشگاه مطالعات تقریبی با موضوع «آینده پژوهی جنگ روسیه اوکراین و تأثیر آن بر جهان اسلام» در روز شنبه اول مردادماه ۱۴۰۱ با حضور پژوهشگران ارجمند پژوهشگاه مطالعات تقریبی به صورت حضوری برگزار گردید.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا پی‌سپار در مقدمه ارائه خود گفتند که در سال‌های اخیر در تعامل و تقابل روسیه و غرب فراز و فرود بسیاری وجود داشته است. از جمله مسائلی که به طور جدی بر این روابط تأثیر داشته عبارت‌اند از: حفظ و گسترش نفوذ در مناطق پیرامونی روسیه، ژئوپلیتیک خطوط انتقال انرژی، استقرار سامانه دفاع موشکی امریکا و ناتو در شرق اروپا، مسئله هسته ای ایران و کره شمالی. اما هم اکنون بحران روسیه و اوکراین تحول جدید و جدی ای را در روابط روسیه و غرب ایجاد کرده و رقابت‌های دو طرف را در سطح جهان وارد عرصه جدیدی کرده است. ایشان مسئله اصلی ارائه خود

را پیامدهای بحران اوکراین بر جهان، جهان اسلام و منافع ایران از نظر اقتصادی و سیاسی و نیز برآورد نتیجه جنگ روسیه و اوکراین بیان نمود.

ارائه‌کننده محترم ریشه‌های بحران اوکراین را در تعادل قدرت در منطقه و نظام بین‌الملل دانست و توضیح داد که بعد از انقلاب‌های رنگی در منطقه، روسیه مصمم شد که برای حفظ قدرت و گسترش حوزه نفوذ خود در مناطق گوناگون جهان، اولویت را در سیاست خارجی خود قرار دهد؛ ثانیاً با آغاز جنگ در گرجستان منطقه گمرکی اوراسیای خود را به منظور رقابت با اتحادیه اروپا به وجود آورد؛ ثالثاً غرب را در زمین سوریه با چالش مواجه کند و با مداخله نظامی و برگزاری همه‌پرسی، کریمه را به خود ملحق کند تا ذهنیت مردم خود و جهان را برای احیای روسیه به‌عنوان یک قدرت بزرگ آماده کند.

رئیس‌میز اروپا و امریکای پژوهشگاه تقریب ارائه‌کننده محترم شرایط خود اوکراین و مشکلات داخلی و اختلافات قومی در اوکراین را زمینه حمله روسیه دانست و برخی از دلایل حمله را به نقل از برخی رسانه‌ها این‌گونه بیان نمود:

پوتین	<ul style="list-style-type: none"> • جلوگیری از الحاق کیف به ناتو • حمایت از افرادی که طی هشت سال گذشته از سوی رژیم کیف در معرض تبعیض و یا کشتار دسته جمعی قرار گرفتند.
دکتر جان کلارسو	<ul style="list-style-type: none"> • اوکراین حداقل استانداردهای لازم برای الحاق به ناتو را ندارد • پوتین اوکراین را تهدیدی مستقیم برای خود می‌داند چرا که اوکراین از قدیم محل تجمع مخالفین حکومت فنوئدالی بوده است.
مجله فارن افرز	<ul style="list-style-type: none"> • رسمی کردن الحاق کریمه • الحاق مناطق دونتسک و لوهانسک به روسیه (راه ارتباطی مولداوی به ماریوپول) • توقف روند ادغام اوکراین در نهادهای مرتبط با اتحادیه اروپا
مجله هیل	<p>تمایل اوکراین برای پیوستن به ناتو (خطرات گسترش ناتو به شرق)</p> <p>آموزش و تسلیح نظامی توسط آمریکا</p> <p>الحاق فنلاند و سوئد به ناتو (تشدید انگیزه تقابل روسیه)</p>
سید محمد عیسی نژاد	<p>پیدا شدن ذخایر و میدان‌های عظیم گازی در مدیترانه شرقی، دریای سیاه و نیز خزر</p>
سعدالله زارعی	<p>جنگ اساساً میان روسیه و اوکراین نیست و نباید سطح تحلیل خود را به این سطح تقلیل دهیم. امریکا به عنوان اصلی‌ترین قدرت مداخله‌گر در این جنگ در صدد حفظ وضع موجود و تقویت ساختارها و قواعد تنظیم‌یافته در نظام بین‌الملل است. البته روس‌ها هم دلایل خود را برای شروع جنگ داشته‌اند</p>
اوربان نخست‌وزیر مجارستان	<p>حلقه‌های سرمایه‌داران غربی مثل «جورج سوروس» عامل جنگ در اوکراین هستند و از طولانی شدن آن سود می‌برند</p>
شینزو آبه	<p>مواضع سیاسی «زلنسکی» در خصوص:</p> <ul style="list-style-type: none"> • درخواست عضویت در ناتو

استاد پی‌سپار در مورد بازیگران جنگ اوکراین گفت که اگرچه در ظاهر این جنگ بین روسیه و اوکراین

است ولی در واقع طرفین این جنگ روسیه در یک طرف و اوکراین و ۳۰ کشور عضو ناتو در کنار چند کشور آسیایی مثل ژاپن در طرف دیگر این جبهه‌اند و در حوزه‌های مختلف (سیاسی، اقتصادی، اطلاعاتی، امنیتی، سایبری، رسانه‌ای و نظامی) به طور مستقیم یا غیرمستقیم وارد جنگ شده‌اند. وی برای این ادعا آماری را بیان نمود. وی روش‌های مقابله غرب با روسیه را سرازیر کردن میلیاردها دلار پول و

سلاح پیشرفته و اعزام هزاران نفر جنگجوی مزدبگیر به اوکراین و حمایت غیرعادی از این کشور و تحریم همه جانبه روسیه و بدتر کردن شرایط اقتصادی و امنیتی در روسیه پوتین و سپس روسیه پس از پوتین و نیز هک و سایر اشکال اختلال سایبری در این نبرد دانست.

استاد پی سپار گفت تأثیرات اقتصادی بحران اوکراین بر روسیه را افزایش صادرات و درآمد، رشد ارزش پول ملی روسیه و نیز افزایش ذخایر طلا و ارز در روسیه دانست و تأثیر اقتصادی بحران اوکراین بر امریکا و اروپا را در سه امر برشمرد:

تبعات اقتصادی و انرژی: به قول دبیرکل سازمان ملل، بحران (اقتصادی و غذایی) ابتدا با کرونا شروع شد اما با شروع جنگ اوکراین، تبدیل به سونامی شد و تا سال ۲۰۲۳ هیچ کشوری در دنیا از شر تبعات اقتصادی این جنگ در امان نخواهد ماند. همچنین به دلیل جنگ، ذخایر گندم جهان به زودی تمام خواهد شد. از آنجایی که روسیه یکی از بزرگترین صادرکنندگان نفت و گاز است؛ درگیری های روسیه و اوکراین تأثیرات شدیدی بر بازار جهانی انرژی و امنیت انرژی گذاشت. تأثیر نظامی - سیاسی: بحران اوکراین باعث شد برخی کشورها سیاست های دفاعی خود را تغییر دهند تا یک قدرت نظامی برجسته و هزینه های نظامی کشورها افزایش یابد و نیز انبار و زرادخانه تسلیحاتی و واشنگتن و اروپایی ها با گذشت زمان کاهش یافت. تأثیر سیاسی - اجتماعی بحران اوکراین بر امریکا و اروپا: بحران های اجتماعی و حتی سیاسی از دل بحران اقتصادی زاده می شوند مثلاً نظرسنجی ها در آمریکا نشان می دهد که به دلیل تورم و گرانی احتمال شکست دموکرات ها در انتخابات آینده بالاست، یعنی یک بحران سیاسی از دل بحران اقتصادی به وجود آمده است. تأثیر سیاسی - اجتماعی بحران اوکراین بر امریکا و اروپا: بحران های اجتماعی و حتی سیاسی از دل بحران اقتصادی زاده می شوند مثلاً نظرسنجی ها در آمریکا نشان می دهد که به دلیل تورم و گرانی احتمال شکست دموکرات ها در انتخابات آینده بالاست، یعنی یک بحران سیاسی از دل بحران اقتصادی به وجود آمده است.

استاد پی سپار روابط روسیه با جهان اسلام را قبل از بحران اوکراین خوب دانست و برای استدلال به دو امر اشاره کرد: الف: پوتین، قبل از بحران اوکراین در پیامی خطاب به سومین نشست دوره ای گروه دیدگاه راهبردی گفت: بار دیگر تأکید می کنم که جهان اسلام می تواند به طور کامل به حمایت و همکاری روسیه اعتماد کند. مسکو آماده گسترش همکاری های خود با شرکای منطقه ای خود در مبارزه با تروریسم و کشف راه های حل و فصل مسالمت آمیز برای بحران های منطقه است. من مطمئنم که تلاش های مشترک ما، اقدام بزرگی در ساختن نظام جهانی با عدالت و با دموکراسی خواهد بود که از هرگونه تعصب، تبعیض و

زورگویی به دور باشد. ب: همچنین پوتین قبل از این گفته بود بی‌احترامی به پیامبر اسلام جزو آزادی بیان نیست و با احساسات مسلمانان نسبت به پیامبر عزیزشان همدردی کرده بود.

استاد ارائه‌کننده هشدار داد که باید توجه داشت که بدیهی است بعد از شروع بحران اوکراین که کشورهای اسلامی همسایه اوکراین در آسیای میانه و قفقاز به شدت از تشنجات و تحولات اوکراین متأثر خواهند و ثانیاً موج ناامنی و بی‌ثباتی برآمده از بحران اوکراین و کریمه و تشنجات و درگیری‌های میان روسیه و متحدانش و بلوک غرب قطعاً کشورهای اسلامی خاورمیانه را در زمینه‌های گوناگون به‌ویژه سیاسی، راهبردی - امنیتی و اقتصادی تحت‌تأثیر خواهد داد؛ لذا امید می‌رود که کشورهای اسلامی که از دیرباز با بحران ثبات و امنیت روبه‌رو بوده‌اند بعد از این بحران اخیر حس مشترک برای همگرایی را در میان ملت - دولت‌های اسلامی فراهم آورند و نیز مردم غرب آسیا و کشورهای اسلامی که در سی‌سال گذشته خود را قربانی تاخت‌وتاز آمریکا دیده‌اند، امید دارند که نبرد اوکراین بتواند تمرکز آمریکا روی جهان اسلام را کم کند.

ارائه‌کننده محترم تأثیر بحران اوکراین بر ایران را در فرصت‌ها و تهدیدی انجام نشده تحلیل نمود و گفت که بحران اوکراین فرصت‌هایی را برای جمهوری اسلامی ایران در محیط‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی فراهم کرده است، از جمله:

قدرت گرفتن قاره آسیا و نیز قدرت گرفتن جهان اسلام را به‌عنوان یک فرصت در سال‌ها و دهه‌های آینده فرصت رفع بخشی از نیازهای کشور در حوزه دفاعی، موشکی و صنعت هوانوردی تصریح بر اهمیت عامل جغرافیائی و به تبع آن ژئوپلیتیک در قدرت سیاسی و نظامی کشور تحریم شدن گسترده روسیه باعث تقویت روابط کلان و راهبردی با روسیه را برای توسعه قدرت اقتصادی، نظامی و سیاسی ایران افزایش قیمت نفت تا حدود ۱۰۰ دلار ایجاد فرصت معاوضه با واحدهای پول ملی چین، هند و عربستان سعودی و روسیه و هموار کردن راه ایران به برای پیوستن به سازمان‌هایی مثل شانگهای و بریکس افزایش اهمیت استراتژیک ایران و تکاپو برای کنشاندن ایران را به اردوگاه خودتقارب مواضع تهران - مسکو و منافع مشترک آنها مثل همکاری در قبال بحران سوریه برجسته شدن جایگاه ایران به‌عنوان یک تولیدکننده انرژی شود آلترناتیو روسیه در تأمین انرژی کشورهای اروپائی احتمال نرمش در مذاکرات برجام برای تأمین انرژی اروپا بعد تحریم روسیه صادرات کالاهای روسیه از مسیر کریدور شمال جنوب برای ایران فرصت جذب دانشمندان و کارشناسان ارزشمند اوکراینی در زمینه موشک و فضا، صنعت هوانوردی، رادار و کشتی‌سازی و هسته‌ای

وی تهدید اصلی را متوقف شدن مذاکرات وین دانست که به مرور زمان معلوم شد چنین امری به دلیل ضعف‌های غرب در این بحران تاکنون محقق نشده و به نظر نمی‌رسد تحقق یابد.

ایشان در پایان و جمع‌بندی نهایی خود گفت که این بحران پیامدهای جدی را از نظر اقتصادی و سیاسی و اجتماعی نه تنها بر جهان اسلام و ایران بلکه بر کل جهان خواهد داشت و این بحران با تسلیم قسمتی از خاک اکراین و مصالحه در بحث پیوستن اکراین به ناتو آرام می‌شود.

